

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання

(повна назва інституту/факультету)

Кафедра економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Олександра КАРІНЦЕВА

(підпис)

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

__07__ __06__ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
(бакалавр / магістр)

зі спеціальності 051 Економіка,
(код та назва)

освітньо-професійної програми Економіка і бізнес
(освітньо-професійної / освітньо-наукової) (назва програми)

На тему: «Оцінка господарського стану підприємства»

Здобувача(ки) групи

Ез-01с
(шифр групи)

Коломієць Д.С.
(прізвище, ім'я по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ (підпис)

Денис КОЛОМІЄЦЬ
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник професор, д.е.н., професор Леонід МЕЛЬНИК
(посада, науковий ступінь, вчене звання, Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ (підпис)

Суми – 2024

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри економіки,
підприємництва та бізнес-
адміністрування

_____ Олександра КАРІНЦЕВА

« 07 » 06 2024 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи

для здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

Студента(ки) групи Ез-01с, 4 курсу ЦЗДВН
(найменування інституту)

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітня програма: 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Коломієць Денис Сергійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема кваліфікаційної роботи: : «Оцінка господарського стану підприємства»

Затверджена наказом по СумДУ № 0598-VI від « 30 » 05. 2024 р.

Термін подання здобувачем вищої освіти завершеної кваліфікаційної роботи: до « 07 » 06 . 2024 р.

Вихідні дані до роботи: наукова література, періодична література, посібники, підручники, фінансова звітність підприємства.

Зміст основної частини кваліфікаційної роботи (перелік питань, що підлягають розробленню): 1. Теоретичні основи комплексної оцінки господарського стану підприємства.

2. Аналіз господарського стану підприємства.

3. Шляхи покращення господарської діяльності підприємства.

Перелік ілюстрацій (мають бути представлені під час захисту):

1. Динаміка основних та оборотних засобів підприємства, рівень забезпеченості і ефективність їх використання на підприємстві.

2. Основні показники виробничо-господарської діяльності підприємства.

3. Динаміка показників майнового стану підприємства.

4. Динаміка показників ділової активності підприємства.

5. Динаміка показників ділової активності підприємства.

6. Динаміка доходів підприємства.

Дата видачі завдання: « 29 » 01 . 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи: д.е.н. Леонід МЕЛЬНИК
(вч. звання, ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Завдання прийняв(ла) до виконання: « 29 » 01 . 2024 р.

підпис студента(ки)

Примітки:

1. Це завдання є складовою кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня та розміщується після її титульного аркушу.
2. Після складання завдання, студент має ознайомитися із:
 - календарним графіком підготовки кваліфікаційної роботи із зазначеними строками виконання окремих етапів;
 - порядком перевірки кваліфікаційної роботи на наявність ознак академічного плагіату;
 - критеріями оцінювання та вимогами до кваліфікаційної роботи.

Анотація

Кваліфікаційна робота на тему «Оцінка господарського стану підприємства» має 55 сторінок основного тексту, має 8 формул, 21 таблицю, 48 використаних джерел літератури.

Тема кваліфікаційної роботи є досить актуальною.

Мета кваліфікаційної роботи - це аналіз оцінки господарської діяльності підприємства.

Об'єкт дослідження кваліфікаційної роботи – це показники діяльності ПП «ЛЕНД КАПІТАЛ».

Предмет дослідження кваліфікаційної роботи – це теоретичні, методологічні і практичні аспекти проведення комплексної оцінки господарського стану підприємства.

Методи дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи були використані наступні методи дослідження: горизонтальний і вертикальний аналіз, аналіз відносних показників, методи аналізу показників, метод узагальнення одержаних результатів.

Результати, яких було досягнуто в процесі виконання кваліфікаційної роботи: запропоновані шляхи підвищення ефективності господарської діяльності підприємства, виокремлені основні методи комплексної оцінки, обґрунтована доцільність запропонованих методів аналізу і економіко-математичне моделювання фінансово-економічного підприємства.

У першому розділі кваліфікаційної роботи «Теоретичні основи комплексної оцінки господарського стану підприємства» розкриті способи організації господарської діяльності підприємства та висвітлені методичні аспекти аналізу і оцінки ефективності діяльності підприємства.

У другому розділі кваліфікаційної роботи «Аналіз господарського стану підприємства» проведено комплексне оцінювання господарського стану підприємства та надана організаційно-економічна характеристика підприємства.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи «Шляхи покращення господарської діяльності підприємства» здійснений аналіз проблем фінансово-економічного стану підприємства

Ключові слова: виробництво, господарська діяльність, ефективність, підприємство, платоспроможність, прибуток, рентабельність, стратегія.

Зміст

Анотація.....	4
Вступ.....	7
1. Теоретичні основи комплексної оцінки господарського стану підприємства.	
1.1. Господарська діяльність підприємства, способи її організації.....	9
1.2. Методичні аспекти аналізу і оцінки ефективності діяльності підприємства	
2. Аналіз господарського стану підприємства.....	21
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	21
2.2. Комплексне оцінювання господарського стану підприємства.....	30
3. Шляхи покращення господарської діяльності підприємства.....	46
3.1. Економіко-математичне моделювання фінансово-економічного стану підприємства.....	46
3.2. Аналіз проблем фінансово-економічного стану підприємства	51
Висновок.....	56
Список використаної літератури.....	58

Вступ

На теперішньому етапі розвитку економіки прийняття ефективних управлінських рішень на підприємстві не є можливим без глибокого та всебічного аналізу процесів і умов його господарювання, що має забезпечуватися комплексним, системним та якісним аналізом всіх показників фінансово-господарської діяльності підприємства [7].

Господарюючи кожне підприємство являє собою складну виробничо-економічну систему, яка виконує численні та конкретні види діяльності.

Визначальним напрямком діяльності кожного підприємства сьогодні є вивчення ринку товарів чи ситуаційний аналіз. Даний аналіз передбачає комплексне дослідження ринку, рівню конкурентоспроможності, ціни на продукцію, методів формування попиту та каналів товарообігу, внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства [9].

Об'єкт дослідження кваліфікаційної роботи – це показники діяльності Приватне підприємство «ЛЕНД КАПІТАЛ».

Предмет дослідження кваліфікаційної роботи – це теоретичні, методологічні і практичні аспекти проведення комплексної оцінки господарського стану підприємства.

Практичне значення роботи полягає наданні рекомендацій щодо розробки напрямків покращення оцінки господарського стану підприємства.

Мета кваліфікаційної роботи - обґрунтування теоретичних основ оцінки господарського стану підприємства і практичні рекомендації у забезпеченні його фінансової стійкості.

Для досягнення поставленої мети передбачаються наступні завдання:

- розглянути методологічні підходи до аналізу комплексної оцінки господарського стану підприємства;
- визначення основних методів оцінювання фінансово-економічного стану підприємства;

- дослідження загальної організаційно-економічної діяльності підприємства;
- проаналізувати передумови, стан та тенденції розвитку господарської діяльності підприємства;
- розробка та обґрунтування заходів щодо покращення господарського стану підприємства.

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали класичні положення ринкової економічної теорії, наукові публікації, статистична звітність господарства, нормативно-правові акти.

Методи дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи були використані наступні методи дослідження: горизонтальний і вертикальний аналіз, аналіз відносних показників, методи аналізу показників, метод узагальнення одержаних результатів.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел.

1. Теоретичні основи комплексної оцінки господарського стану підприємства

1.1. Господарська діяльність підприємства, способи її організації

Система форм і методів, які використовуються для забезпечення життєдіяльності підприємства є господарською і фінансовою діяльністю підприємства. Господарська діяльність має на меті створення сталих фінансових результатів підприємства [10].

Існують два види діяльності підприємства- це, звичайна діяльність та надзвичайна.

Звичайна діяльність – це будь-яка діяльність на підприємстві.

Надзвичайна діяльність – це діяльність, яка не схожа на звичайну та відносно неї не передбачається її повторення наступного періоду, як приклад – пожежа чи стихійне лихо, тощо.

Звичайна діяльність підприємства має відповідну класифікацію:

- фінансова діяльність, що забезпечує зміни розмірів і складів власних джерел доходу і позичкових джерел доходу;
- операційну діяльність, що є головним джерелом одержання доходів на підприємстві і має прямий зв'язок із виробництвом і прямий зв'язок із реалізацією продукції підприємства;
- інвестиційна діяльність, яка має на меті здобування інвестицій та також продажу довгострокових і короткострокових інвестицій.

Система, що використовує різноманітні форми і методології у фінансовому забезпеченні діяльності підприємства є фінансовою діяльністю підприємства [17].

Фінансова діяльність підприємства є практичною роботою та полягає у забезпеченні відповідної життєдіяльності підприємства для удосконалення їхніх результатів.

Назвемо головні завдання, які регулює фінансова діяльність підприємства.

Перше завдання фінансової діяльності підприємства – забезпечити господарський і виробничий оборот продукції на підприємстві.

Друге завдання фінансової діяльності підприємства – пошук резерву для зростання прибутку і доходу підприємства та пошук резерву для зростання його платоспроможності і рентабельності.

Третє завдання фінансової діяльності підприємства – ліквідація своїх основних зобов'язань.

Четверте завдання фінансової діяльності підприємства – контроль за виконанням ефективного розподілу, також контроль за використанням ресурсів підприємства.

П'яте завдання фінансової діяльності підприємства – мобілізація фінансових ресурсів, які будуть достатніми для зростання власного капіталу та для фінансування як соціального так і виробничого розвитку підприємства.

Головними напрямками фінансової роботи підприємства є фінансове планування та прогнозування, контроль і аналіз виробничо-господарської діяльності, контроль і аналіз за оперативною та поточною фінансово-економічною діяльністю [25].

Найважливішим завданням фінансової роботи підприємства є фінансове планування і прогнозування. Що передбачає вибір грошових коштів, яких повинно бути достатньо для здійснення господарської діяльності підприємства.

При визначенні фінансових ресурсів, капіталу і головних резервів підприємство розробляє фінансовий план. Для прогнозування застосовують певні величини фінансових показників, а це власні оборотні кошти, амортизація, сума податків та прибуток.

Планування прибутку, а також планових платежів на підприємстві є плануванням виручки. Так, від точності розрахунку планування виручки залежить достовірність головного джерела запланованого доходу та розмір запланованого прибутку [26].

Визначення можливості більш економного застосування ресурсів підприємства на 1 продукції – це є плануванням витрат.

Підвищення ефективності виробництва має залежність від зниження основних витрат виробництва і обігу. Зниження величини собівартості продукції при допомозі економії сировини, матеріалів, більш ощадливого використання енергії та палива чи живої праці – це є можливістю для зростання кількості продукції, можливість для більш рентабельного підприємства та для зростання свого прибутку. Зниження витрат на 1 продукції знизить ціну на неї, звідси відбудеться прискорення для обертання оборотних коштів [36].

Резерви зменшення собівартості продукції враховують при розробці плану витрат на виробництво і реалізацію продукції

Резерви зменшення собівартості продукції є наступними:

- поліпшення використання основних фондів в виробництві і в результаті та у збільшенні продукції;
- зменшення витрат живої роботи на 1 продукції при умові підвищення науково-технічного прогресу;
- раціональне використання сировини, палива, енергії, матеріалів і зниження витрат на 1 продукції без погіршення їхньої якості;
- зменшення витрат реалізованої продукції через вдосконалення форми збуту;
- ліквідація непродуктивних витрат;
- за рахунок раціонально організованого апарату управління - економія адміністративно-управлінської сфери.

Підприємство розробляє поточні фінансові плани, оперативні плани, плани перспектив розвитку при допомозі всіх пропрацьованих фінансових показників.

Утворення фондів грошових коштів для фінансового покриття інвестиційної діяльності і операційної діяльності, виконання своїх фінансових зобов'язань є процесом створення і застосування фінансових ресурсів на

підприємствах. Через створення, через розподіл, через споживання грошових доходів та через цільові фонди відбувається рух грошових потоків.

В процесі планування і прогнозу фінансових ресурсів використовується аналіз фінансового стану підприємства. Господарство має опрацювати цілу систему показників та при допомозі даної системи виконується оцінка його поточних і стратегічних можливостей [33, 35].

Існує два блоки на які розділена аналітична робота підприємства – це аналіз фінансових результатів і показників ефективності виробництва та аналіз фінансового стану підприємства.

Напрямки аналізу фінансових результатів підприємства:

- розрахунок фінансових результатів від усіх видів діяльності підприємства;
- оцінка і аналіз динаміки показників прибутковості;
- оцінка і аналіз впливу інфляційних процесів на фінансові результати;
- визначення чистого прибутку і аналіз використання даного прибутку;
- аналіз взаємозв'язку обсягів продукції, витрат, прибутку і руху капіталу.

Напрямки аналізу фінансового стану підприємства:

- визначення рівню фінансової стійкості підприємства;
- аналіз складу і аналіз динаміки майна;
- визначення ліквідності балансу;
- проведення комплексного аналізу та комплексної оцінки підприємства згідно рейтингу.

Виконуючи контроль і аналіз фінансової діяльності підприємства, розкривають головні прорахунки і недоліки підприємства, виявляють і мобілізують внутрішньо господарські резерви підприємства, здійснюють зростання доходів і прибутків підприємства, підвищення рівню рентабельності, зменшення витрат виробництва та поліпшення господарської і фінансової діяльності підприємства [31].

Забезпечення достатнього рівню фінансових показників є можливістю для укріплення і для підвищення конкурентоспроможності підприємства, допомагає у підвищенні його прибутковості.

Оцінкою фінансового стану підприємства переймаються керівники та засновники підприємства, відповідні служби, інвестори, банки, постачальники. Комплексна оцінка виконання фінансового плану підприємства проводиться для вивчення причин взаємозв'язку показників фінансової, виробничої і комерційної діяльності.

Оцінювання фінансового стану підприємства – це проведення прогнозування ймовірних фінансових результатів, економічної рентабельності та розробка моделей оцінки фінансового результату [38].

Визначення економічного потенціалу підприємства, що має ідентифікувати місце господарства у економічному середовищі – є повною оцінкою фінансового стану підприємства.

Повна оцінка фінансового стану підприємства є характеристикою діяльності підприємства, що була одержана при дослідженні певної кількості показників, які були визначені на різних стадіях економічних процесів і узагальнюють дані про виробництво та фінансовий стан підприємства [1, 3].

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства дає можливість оцінити ефективність підприємства при використанні ресурсів, капіталу та активів підприємства. Допомагає кількісно виміряти рівень фінансового стану даного підприємства. У відповідності до визначених відхилень і значень можна встановити сильні та слабкі сторони сфери фінансової діяльності підприємства.

Фінансовий стан саме сільськогосподарського підприємства містить деякі певні особливості. До даних особливостей відносяться: природні особливості, що мають вплив на зональну спеціалізацію підприємства на його продуктивність також на його прибутковість, тривалість періоду виробництва, собівартість та якість продукції підприємства також темпи та час ведення робіт [34].

Технологічні та організаційні особливості – поєднання двох галузей: рослинництва та тваринництва. При цьому має місце різне планування, різний облік та різна сама організація галузей.

Останній вид особливості – це соціально-економічна особливість.

Існують різноманітні методи аналізу фінансового стану сільськогосподарського підприємства. Вибирають метод в залежності від цілей та основних завдань його виконання.

Методи фінансового аналізу сільськогосподарського підприємства:

- горизонтальний (порівняння кожного значення у звітності із такими ж значеннями попереднього періоду);
- вертикальний (розрахунок фінансових показників у структурному співвідношенні і виявленні впливу кожного із них на загальний результат);
- трендовий (порівняння показників із минулими роками і визначає лінії тренду);
- аналіз відносних показників (тісний зв'язок між фінансовими показниками);
- порівняльний (порівняння показників підприємства із попередніми періодами);
- факторний (аналіз впливу певних факторів на результат із допомогою побудованих прийомів дослідження);
- за математичними моделями (інтегральна оцінка).

Проведення аналізу фінансового стану сільськогосподарського підприємства є послідовність певних дій – збір даних, їх обробка, визначення показників, визначення фінансових коефіцієнтів, порівнювання значень із нормативними значеннями, аналізування їхніх змін та формулювання висновку [27, 21].

1.2. Методичні аспекти аналізу і оцінки ефективності діяльності підприємства

Прогнозування подальшого розвитку підприємства, визначення рекомендацій для прийняття управлінських рішень, зростання конкурентоспроможності, одержання максимального прибутку є метою фінансового аналізу господарської діяльності підприємства. Актуальність прогнозування фінансового стану підприємств підсилюється нестабільністю фінансового середовища України в цілому. Є необхідність в проведенні систематизації методичних підходів до проведення фінансово-економічного аналізу, особливо в теперішніх умовах [23].

Результативність такого аналізу має залежність від якості інформації від організації фінансового і інформаційного менеджменту на підприємстві. Головні вимоги до інформації – це її значимість, актуальність, повнота та зрозумілість.

У теперішній час вагомим є значення показників фінансово-господарської діяльності підприємств. Аналіз показників фінансово-господарської діяльності підприємства проводять за різними методиками, що ускладнює його виконання [19].

Нормативно-правові акти, що регулюють проведення аналізу показників фінансово-господарської діяльності підприємства, мають декілька видів. Перший вид проведення аналізу показників фінансово-господарської діяльності підприємства – аналіз результатів фінансово-господарської діяльності. Другий вид – аналіз за критеріями оцінки ефективності управління об'єктами власності. Третій вид – аналіз ефективності проведення управлінських функцій суб'єктами управління.

Маємо групи показників, що використовуються при оцінці результатів фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання:

- соціально-економічні показники;

- показники фінансово-господарської діяльності і виконання фінансових планів;
- показники стану активів;
- показники зносу основних засобів;
- коефіцієнти фінансової стійкості;
- коефіцієнти покриття;
- коефіцієнти платоспроможності.

На підставі деяких критеріїв проводиться оцінка результатів фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Назвемо ці критерії оцінки результатів фінансово-господарської діяльності:

- відсутність заборгованості із виплатою заробітної платні;
- темпи змін розміру середньомісячної зарплатні;
- виконання фінансового плану за певними показниками чистого прибутку;
- зміна розміру чистого прибутку;
- ступінь зносу основних засобів;
- коефіцієнт покриття;
- коефіцієнт платоспроможності;
- коефіцієнт фінансової стійкості;
- результати аудиторського висновку.

Перерахуємо основні значення оцінки результатів фінансово-господарської діяльності підприємства:

- ефективна діяльність;
- задовільна діяльність;
- неефективна діяльність.

Оцінка результатів фінансово-господарської діяльності підприємства проводиться за бальною системою.

Сума балів набраних зі усіма критеріями таким чином формується інтегральний показник.

За результатами річного звіту максимальна кількість балів, яка може бути нарахована це вісімнадцять балів.

Ефективною діяльністю є діяльність при якій загальна кількість балів буде більше ніж 75 %. Задовільною діяльністю є діяльність з балами від 50% до 75%. Неефективною буде діяльність з кількістю балів менше ніж 50%.

На підставі оцінки результатів фінансово-господарської діяльності підприємства визначають головні чинники, які мають певний вплив на дієздатність галузі [2].

Головні складові фінансового аналізу діяльності підприємства:

- горизонтальний аналіз;
- вертикальний аналіз;
- порівняльний аналіз;
- факторний аналіз;
- трендовий аналіз;
- фінансовий аналіз.

Горизонтальний фінансовий аналіз, його мета це вивчення динаміки певних фінансових показників, що визначені за даними фінансової звітності за певний період часу – це порівнянням даних фінансової звітності і головних фінансових показників за останній звітний період з даними за попередні. Даний аналіз виявляє тенденції змін фінансових показників у часі.

Вертикальний фінансовий аналіз виконується порівнянням питомої ваги окремих структурних складових та визначає структуру активів та пасивів підприємства, доходів та витрат.

Порівняльний фінансовий аналіз виконується як зіставлення фактичного та планового показника, нормативного та фактичного показника.

Факторний фінансовий аналіз виконується для оцінки впливу певних чинників на рівень конкретних результативних показників при допомозі стохастичних та детермінованих методів.

Вище перераховані складові фінансового аналізу застосовують комплексно. Їх використовують для здійснення експрес-аналізу фінансового стану підприємства.

Трендовий фінансовий аналіз використовують для прогнозування головних фінансових показників підприємства, основою його є обрахування минулих звітних періодів.

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства проводять за наступними напрямками:

- структура і динаміка активів підприємства;
- структура і динаміка дебіторської заборгованості;
- структура і динаміка власного капіталу підприємства;
- структура і динаміка зобов'язань підприємства;
- структура і динаміка фінансового результату;
- структура і динаміка операційних витрат за економічними елементами;
- структура і динаміка витрат підприємства;
- структура доходів підприємства;
- дохідність активів;
- ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, факторний аналіз валового прибутку і оцінка ефективності діяльності підприємства її врахуваннями галузевої специфіки.

Сукупність коефіцієнтів, що характеризують прибутковість активів, майновий стан, ліквідність підприємства та його платоспроможність, таким чином знаходять загальну оцінку ефективності управління підприємством [16].

Розмір чистого прибутку на 1 гривню активів показує коефіцієнт рентабельності активів та характеризує ефективність використання активів. Його зниження вказує на затримання темпів економічного зростання і розвитку підприємства.

Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу характеризує ступінь рентабельності активів підприємства, її забезпечує прибуток від основної виробничої діяльності.

Частку чистого прибутку у власному капіталі показує коефіцієнт рентабельності власного капіталу. Характеризує ефективність вкладення коштів в підприємство. Високий показник даного коефіцієнту вказує на інвестиційну привабливість підприємства та його прибуткову діяльність.

Наявність можливостей підприємства до відтворення і розширення виробництва показує коефіцієнт рентабельності діяльності. Даний коефіцієнт характеризує прибутковість діяльності підприємства.

Зміни в наявних активах, що пов'язані із змінами доходу від реалізації показує коефіцієнт оборотності активів. Коефіцієнт характеризує ефективність використання підприємством наявних ресурсів.

Інвестиційну політику підприємства характеризують коефіцієнти поновлення основних засобів і їхнього зносу [5,6].

Співвідношення власних і позикових коштів характеризує коефіцієнт фінансової стійкості.

Співвідношення всіх поточних активів до поточних зобов'язань показує коефіцієнт покриття. Він характеризує достатність оборотних засобів підприємства для погашення своїх боргів на протязі року.

Кількість одиниць оборотних засобів, що припадає на одиницю довгострокових і поточних зобов'язань показує коефіцієнт загальної ліквідності.

Можливість підприємства для ліквідації поточної заборгованості грошима характеризує коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Залежність підприємства від залучених коштів показує коефіцієнт заборгованості.

Частку залученого капіталу у валюті балансу показує коефіцієнт концентрації залученого капіталу [13].

Тож, формування єдиної системи методичних підходів до оцінки фінансово-господарського стану підприємства і розробка точного алгоритму їхнього використання має сприяти, об'єктивному визначенню статистичної та потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств і їхньому забезпеченню фінансовими ресурсами, зростанню якості прийняття управлінських рішень. Як підсумок, все це, повинно забезпечити зростання фінансових результатів і надасть можливості для досягнення стратегічних і тактичних цілей функціонування підприємств різних галузей економіки.

2. Аналіз господарського стану підприємства

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Приватне підприємство «ЛЕНД КАПІТАЛ» засноване у 2007 році. Директор ПП «ЛЕНД КАПІТАЛ» Іонов А.К..

ПП «ЛЕНД КАПІТАЛ» зареєстроване за адресою: Україна, 41100, Сумська обл., місто Шостка, провулок Енгельса, будинок 4.

Діяльність підприємства:

- вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур;
- розведення великої рогатої худоби молочних порід, коней, овець, кіз;
- допоміжна діяльність у рослинництві та тваринництві;
- виробництво м'яса;
- оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, м'ясними виробами, харчовими оліями та жирами;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Для надання організаційно-економічної характеристики ПП «ЛЕНД КАПІТАЛ» потрібно встановити його розмір та спеціалізацію.

Процес виокремлення і створення підприємств чи ж галузей для виробництва однорідного виду продукції є спеціалізацією сільськогосподарського виробництва. Сільськогосподарські підприємства зосереджені на розвитку одної або декількох галузей у рослинництві чи тваринництві та поєднують їх із додатковими і іншими підсобними галузями. Так, відбувається формування товарної продукції та визначається виробничий напрям діяльності сільськогосподарського підприємства [11].

Для визначення розміру сільськогосподарського підприємства застосовують розміри виробничих ресурсів.

Визначимо структуру і склад земельних угідь підприємства.

Таблиця 2.1. Структура і склад земельних угідь підприємства

Показники	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік		2021 до 2017, %
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Земельна площа - загальна	2296	100	2332	100	2338	100	2342	100	2352	100	103
У тому числі сільського сподарських угідь	2296	100	2332	100	2338	100	2342	100	2352	100	103
Із них - рілля	2154	94	2251	97	2231	96	2231	96	2236	95	104
пасовища	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
На одного працівника:											
сільського сподарських угідь	34	-	35	-	35	-	32	-	32	-	-
ріллі	32	-	34	-	33	-	32	-	32	-	-

З таблиці, видно, збільшення площі сільськогосподарських угідь та ріллі.

Кількість робітників підприємства, протягом досліджуваного періоду була різною. 2021 року кількість працівників дорівнювала 60.

Далі, проаналізуємо структуру і склад товарної продукції сільськогосподарського підприємства.

Таблиця 2.2. Структура і склад земельних угідь підприємства

Назва продукції	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	Тис.	%	Тис.	%	Тис.	%	Тис.	%	Тис.	%
	Грн.		Грн.		Грн.		Грн.		Грн.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
кукурудза	4080	13	5736	15	9919	27	9924	25	6042	17
пшениця	6491	21	6665	18	7185	20	6152	16	8313	23
соняшник	16421	53	13181	35	10160	28	8611	22	11761	33
ячмінь	982	3	1394	4	858	3	1084	3	1491	4
овес	585	2	797	2	146	28	314	1	325	1
ріпак	1397	5	767	15	3645	10	8172	21	3321	9
Ін. продукція рослинництва	605	2	234	1	303	1	5	0,01	14	0,1
Усього:	30561	98	33774	90	32215	88	34260	88	31267	87
Ін. продукція тваринництва	767	3	3970	11	4258	12	4737	12	4575	13
Усього:	767	3	3970	11	4258	12	4737	12	4575	13
Разом по підприємству	31327	100	37744	100	36472	100	38997	100	35841	100

Проаналізувавши таблицю, підсумуємо, що найбільша питома вага припадає на вирощування пшениці, кукурудзи та соняшника. На протязі досліджуваного періоду рослинництво займало близько одинадцяти відсотків, тваринництво біля вісьмидесяти відсотків товарної продукції по підприємству.

Для визначення рівню спеціалізації підприємства визначимо ранжований ряд питомої ваги окремих видів продукції.

Таблиця 2.3. Ранжований ряд питомої ваги окремих видів продукції підприємства

Роки	1	3	5	7	9	11	13	15
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2017 рік	53	21	13	5	3	3	2	2
2018 рік	35	18	15	15	11	4	2	1
2019 рік	28	29	29	20	12	10	3	1
2020 рік	26	22	21	16	12	3	1	0,01
2021 рік	32	23	17	13	9	4	1	0,04

Визначимо рівень спеціалізації підприємства при допомозі питомої частки окремих галузей структурної товарної продукції підприємства.

Рівень спеціалізації підприємства визначаємо за наступною формулою:

$$K = 100 / (\text{Сума } PV_i \times (2i - 1)), \quad (2.1.)$$

де PV_i – питома вага кожного виду товарної продукції;

i – номер кожного виду продукції за їхньою питомою вагою.

$$K_{2017} = 100 / 540 = 0,2$$

$$K_{2018} = 100 / 784 = 0,13$$

$$K_{2019} = 100 / 643 = 0,2$$

$$K_{2020} = 100 / 458 = 0,2$$

$$K_{2021} = 100 / 394 = 0,3$$

Значення рівню спеціалізації підприємства K до 0,2 показує увагу до діяльності на певних операціях, а це низький рівень спеціалізації господарства. Значення K від 0,2 до 0,4 є середнім рівнем. Значення K від 0,6 ті вище це вже поглиблена спеціалізація господарства.

Тож, наше підприємство за останні два роки, які були досліджені, має середній рівень спеціалізації підприємства. Підприємство має розробити та втілити певні заходи щодо підвищення рівня спеціалізації.

Для підвищення та удосконалення внутрішньогосподарської спеціалізації підприємство має виконати такі задачі:

- по-перше, підвищити показники ефективності виробництва;
- по-друге, ефективніше використовувати виробничі фонди і трудові ресурси;
- по-третє, підвищити виробництво продукції кожного підрозділу.

Ключовим засобом техніко-економічного обґрунтування в управлінських рішеннях щодо організації інвестиційної діяльності, оптимізації витрат ресурсу, вдосконалення цінової політики є економічна ефективність підприємства.

Забезпеченість основними виробничими фондами і результативність їхнього використання є головними показниками економічної ефективності.

Головна мета показників економічної ефективності – максимізація чистого доходу на 1 працівника на підприємстві.

Економічну ефективність сільськогосподарського виробництва визначають як народногосподарську ефективність, як економічну ефективність галузей та виробництва певних продуктів, та як господарську діяльність сільськогосподарських підприємств також деяких заходів [15].

В залежності від цього застосовують різноманітні економічні показники, що взаємопов'язані між собою та відповідають критеріям ефективності. Це такі

економічні показники як фондovіддача, фондoємкість, фондooзброєнність, фондooзабезпеченність.

Розглянемо динаміку основних і оборотних засобів підприємства.

Таблиця 2.4. Динаміка основних та оборотних засобів підприємства, рівень забезпеченості і ефективність їх використання на підприємстві

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Середньорічна вартість Осн.Ф, тис. грн.	6871	9286	11678	13442	15188	222
Середньорічна вартість Обор.Ф, тис. грн.	10945	12858	13093	14525	18384	169
Фондозабезпеченність, тис. грн.	298	425	501	573	647	217
Фондоозброєність, тис. грн.	103	139	174	191	218	212
Фондовіддача, грн.	551	409	321	300	249	46
Фондомісткість, грн	21	19	29	30	41	201

Продовження таблиці 2.4.						
1	2	3	4	5	6	7
Вартість обор.фон-дів, тис. грн.	475	553	561	620	781	165

Тож, середній показник вартості основних фондів за рік зріс практично у двічі. Присутнє підвищення фондозабезпеченості і фондоозброєності у двічі. А це свідчить про зростання продуктивності праці на підприємстві.

Бачимо, коливання показнику фондівіддачі. В 201 році недостатньо ефективно використовувалися основні фонди.

Збільшення валової продукції показує нам показник фондомісткості. Підвищилася вартість оборотних фондів майже на шістьдесят чотири відсотки.

Далі, проведемо аналіз динаміки трудових ресурсів і ефективності їхнього використання.

Таблиця 2.5. Динаміка трудових ресурсів і ефективність їх використання на підприємстві

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Валова продукція, тис. грн., всього:	37461	38201	37347	40598	38561	102
У т.ч. у рослинництві	26221	26739	26145	28418	26991	102
У тваринництві	11237	11459	11206	12181	11567	103

Продовження таблиці 2.5.						
1	2	3	4	5	6	7
Середньоріч на кількість робітників, чол., всього:	66	66	66	71	71	105
У т.ч. у рослин- ництві	51	51	51	51	51	100
У тваринництві	16	16	16	21	21	118
Прямі затрати праці, тис. люд. год. Всього:	12941	121941	121941	127401	127401	106
У т.ч. у рослин- ництві	91001	91001	91001	91001	91001	100
У тваринництві	30941	30941	30941	36401	36401	116
Річна продуктивн. праці, тис. грн. Всього:	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	100
У т.ч. у роsl-цтві	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	103
У твар-цтві	1,2	1,2	1,3	1	1	92

Згідно, даної таблиці, на підприємстві відбулося підвищення масштабу виробництва продукції та масштабу реалізації продукції.

Проведемо аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності підприємства.

Таблиця 2.6. Основні показники виробничо-господарської діяльності підприємства

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
На 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн. -ОФ	299	399	500	575	647	217
-прямих затрат праці	5309	5234	5221	5422	5422	101
Виготовлено валової продукції у співст.цінах, тис. грн. на: -100га сільск.госп.уг.	1631	1640	1598	1734	1641	101
-1 грн. ОФ	6	4	3	3	3	46
-1 середньорічн. працівника	558	571	556	581	551	99
Врожайність: -соняшник	29	29	30	31	32	112

Продовження таблиці 2.6.						
1	2	3	4	5	6	7
-зернові, бобові	45	45	45	46	45	101
Рівень рентабель- ності, %	9	9	8	9	9	0,1

Здійснивши аналіз даної таблиці, можемо зробити висновок, рівень рентабельності має не суттєве зростання.

2.2. Комплексне оцінювання господарського стану підприємства

Характеристика показників, які визначають головні економічні процеси і дані про виробництво підприємства є комплексною оцінкою господарського стану підприємства. При допомозі даних показників оцінюють ефективність підприємства, його рентабельність та платоспроможність, також як підприємство використовує свої ресурси [12, 24].

Фінансово-економічна діяльність підприємства виконується при допомозі самофінансування, комерційного і банківського кредитування та бюджетного фінансування.

Проведення фінансової операційної, інвестиційної діяльності і надання конкретних послуг для забезпечення максимуму при використанні фінансових ресурсів та одержання прибутку, дану діяльність передбачає управління фінансами на підприємстві.

Оцінюють фінансово-економічний стан підприємства при допомозі інформаційної бази, в ній акумулюються дані про внутрішній і зовнішній фінансовий стан підприємства [8, 30].

Проаналізуємо динаміку показників майнового стану підприємства.

Таблиця 2.7. Динаміка показників майнового стану підприємства.

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,5	0,3	0,1	0,2	0,1	-0,3
Частка ОЗ у активах	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4	+0,1
Коефіцієнт зносу ОЗ	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	-
Частка ОВФ у обігових коштах	0,6	0,5	0,6	0,5	0,7	+0,1
Частка оборот. виробн. активів	0,4	0,2	0,3	0,3	0,4	+0,1
Коефіцієнт мобільності активів	1,7	1,1	1,1	1,1	1,3	-0,4

Частка основних засобів у активах підвищилася, що є свідченням зростання виробничої інтенсивності підприємства. Але, коефіцієнт оновлення основних засобів знизився, отже, дана тенденція вказує на низький рівень їхнього оновлення. Коефіцієнт зносу є незмінний. Тенденцію до зростання має частка оборотних виробничих фондів у обігових коштах, це вказує, що підприємство направляє фінансові ресурси на сферу виробництва.

Одержані результати показують фінансовий стан підприємства, який обумовлений його діловою активністю. Далі проаналізуємо головні коефіцієнти ділової активності досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.8. Динаміка показників ділової активності підприємства

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Оборотність активів, ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	1,7	1,5	1,6	1,3	1,1	-0,7
фондовіддача	4,6	3,5	3,3	2,8	2,3	-2,1
Коефіцієнт оборотності обіг. коштів	2,9	2,5	2,9	2,6	2	-0,9
Період 1 обороту обіг. коштів, дн.	126	142	124	137	181	+56
Коефіцієнт оборотності запасів	3	2,4	3	2,8	2,3	-0,8
Період 1 обороту запасів, дн.	118	150	123	124	160	+41
Коефіцієнт оборотності готової продукції	11,5	9,1	11,1	10,5	11	-0,5
Період погашення кредитор. заборгован., дн.	11	15	8	13	48	+38
Період операц. циклу, дн.	130	164	130	138	207	+78
Період фінанс. циклу, дн.	120	148	123	124	160	+41
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	4,2	2,1	2,8	2,5	2,5	-1,8

З даних таблиці, видно, зниження коефіцієнту оборотності, за цих обставин є меншою швидкістю обороту сукупного капіталу підприємства та в 2021 році обмежені ресурси були використані менш ефективно.

Фондовіддача протягом досліджуваного періоду знизилася. Як висновок, підприємству потрібно більш раціонально використовувати основні засоби. Зниження відбулося також по показника коефіцієнту оборотності обігових коштів. Негативна тенденція спостерігається в показниках періодів 1 обороту обігових коштів та періоді 1 обороту запасів. Зниження є і в показника коефіцієнту оборотності запасів. Всі дані показників показують певне послаблення у політиці управління запасами підприємства. Бачимо, зниження коефіцієнту оборотності готової продукції, як наслідок, недостатня ефективність збутової політики підприємства.

Зростання показнику погашення кредиторської заборгованості – це негативне явище для функціонування підприємства. У відповідності до цього підвищився і період операційного циклу підприємства.

Не достатня ефективність управління власними коштами на підприємстві відображена показником оборотності власного капіталу. Даний показник має тенденцію до зменшення.

Показники рентабельності показують взаємовідносини прибутку підприємства із основними факторами його утворення. Показники рентабельності дають характеристику ефективності реалізації продукції на підприємстві, допомагають з визначенням рівню віддачі активів і ступінь використання капіталу підприємства.

Розглянемо динаміку показників рентабельності підприємства.

Таблиця 2.9. Динаміка показників ділової активності підприємства

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Рентабельн. активів за прибутком від зв. діяльн.	15,4	13,4	12,9	0,2	0,6	-14,9
Рентабельність вл. капіталу	36,8	28,8	23,7	0,6	0,2	-35,6
Рентабельність виробн. фондів	22,2	18,6	17,3	0,2	0,7	-21,5
Рентабельність реаліз. продукції за прибутком від реаліз.	19,1	9,3	0,3	0,1	0,5	-18,6
Рентабельність реаліз. продукції за прибутком від операц. діяльн.	10,8	13,1	13,5	5,7	6,5	-4,2
Рентабельність реаліз. продукції за чистим прибутком	8,9	9,3	8,4	0,1	0,4	-8,4
Коефіцієнт реінвестув.	100	100	100	100	100	+0
Період окупності капіталу	6,5	7,4	7,8	556	192,3	+185,8
Період окупності вл. капіталу	2,7	3,4	4,2	556	87	+83,5

В період 2017-2021 р. р. показники рентабельності підприємства зменшувалися. Тож, дані показників свідчать про зниження суми чистого прибутку на підприємстві і малу ефективність використання капіталу підприємства. В два рази підвищився період окупності капіталу, а це є доказом підвищення періоду його компенсування заробленим прибутком. Протягом всього періоду коефіцієнт реінвестування дорівнював ста відсоткам, що є позитивним для діяльності підприємства., тобто, за ці роки було реінвестовано сто відсотків чистого прибутку на підприємстві.

Далі, проведемо аналіз показників фінансової діяльності підприємства, щоб визначити чи дане підприємство може відповідати за своїми зобов'язаннями за рахунок власних коштів, чи має бути залежним від позикового капіталу.

Проаналізуємо динаміку показників фінансової діяльності підприємства.

Таблиця 2.10. Динаміка показників ділової активності підприємства

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Вл.обігові кошти, млн. грн.	2,5	1,1	2,9	0,7	-0,7	-1,8
Коефіцієнт забезп. Об.активів вл.коштами	0,6	0,1	0,2	0,04	-0,03	-0,6
Маневреність робочого капіталу	0,6	0,4	0,4	0,4	0,5	-0,1
Маневреність вл.обіг.коштів	0,2	0,2	0,2	0,5	-0,2	-0,1
Коефіцієнт забезп. вл.обіг.кош-тами запасів	0,1	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,1

Продовження таблиці 2.10.						
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт покриття запасів	1,1	1,2	1,3	1,2	1,3	+1,2
Коефіцієнт фінанс. незалежності	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4	-0,01
Коефіцієнт фінанс. залежності	2,3	1,9	1,7	1,9	2,4	+0,1
Коефіцієнт маневр. вл. капіталу	0,3	0,1	0,1	0,1	-0,1	-0,2
Коефіцієнт концентр. позик. капіталу	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	+0,01
Коефіцієнт фін. стабільності	1,3	2,0	2,5	2,0	1,4	+0,1
Коефіцієнт фін. стійкості	8,9	12,0	0,5	0,5	0,4	-8,5

Дані таблиці свідчать про зменшення власних обігових коштів, що не дає їм можливості для розширення. Через це підприємство має запозичувати кошти.

Знизився також коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами, тож підприємство може профінансувати лиш на три відсотки оборотні активи за допомогою власного капіталу.

Відбулося зниження маневреності робочого капіталу. Маневреність власних обігових коштів теж знизилася. Тож, як висновок, формування свого оборотного капіталу відбувалося за рахунок кредиторів.

Бачимо зниження показника коефіцієнта забезпечення власними обіговими коштами запасів.

Показники коефіцієнту покриття запасів зросли, тож, підприємство достатньо забезпечене власними джерелами для покриття витрат на виробничий і збутовий процеси.

Несуттєво знизився коефіцієнт фінансової незалежності

Бачимо зростання рівню левериджу підприємства, це відбулося при підвищенні коефіцієнту концентрації позикового капіталу.

Здатність підприємства виконувати свої зобов'язання у перспективі показує коефіцієнт фінансування. Так у 2021 році досліджуване підприємство є менш платоспроможним ніж було у 2017 році.

При оцінюванні фінансового стану підприємства визначимо показники ліквідності. З даних показників ліквідності можемо дізнатися чи підприємство зможе швидко продавати активи та одержувати грошові ресурси для виконання власних зобов'язань. Позитивні значення показників пов'язані із структурою активів підприємства, а вже нестача ліквідності – це можливість продажу вкладень і активів підприємства, крайній випадок шлях до банкрутства.

Таблиця 2.11. Динаміка показників ліквідності підприємства

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,2	1,1	1,3	1,1	1,0	-0,2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-0,02
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,01	0,1	0,02	0,01	-0,01

Продовження таблиці 2.11.						
1	2	3	4	5	6	7
Співвіднош. короткостр. дебітор. та кредитор. заборг.	0,5	0,5	7,1	0,5	3,9	+3,3

З таблиці, бачимо, що підприємство має достатню кількість обігових коштів на погашення річної заборгованості, так як коефіцієнт поточної ліквідності в 2021 році дорівнює одиниці.

На підприємстві спостерігаємо малу готовність до стрімкої сплати своєї короткострокової заборгованості. Тож, бачимо, активне кредитування для розширення ринків збуту продукції підприємства.

Далі проведемо аналіз фінансових результатів підприємства.

Різниця виручки і затрат – це фінансові результати підприємства. Фінансові результати є позитивні, негативні, нульові.

Фінансові результати відповідно до положення є: фінансові результати операційної діяльності; фінансові результати фінансової діяльності; фінансові результати інвестиційної діяльності; фінансові результати надзвичайних подій [28, 37].

Для укріплення бюджету, ділової активності, підвищення інвестиційної привабливості підприємству потрібні фінансові результати. При високих фінансових результатах є більш ефективною діяльність підприємства. Порівнявши доходи певного періоду із витратами цього періоду можемо знайти фінансовий результат.

Основні завдання для аналізу фінансових результатів підприємства, наступні:

- пошук головних можливостей одержання прибутку підприємства, відповідно до спеціалізації;

- динаміка прибутку і джерел формування даного прибутку;
- вплив факторів і оцінка якості бажаного прибутку;
- оцінка діяльності підприємства при умові задіяння усіх можливостей для підвищення прибутку;
- пошук резервів для зростання суми прибутку та зростання прибутковості бізнесу.

Першочергово, проведемо аналіз динаміки доходів підприємства.

Таблиця 2.12. Динаміка доходів підприємства

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реаліз. продукції	31,3	32,3	38,1	37,1	36,8	118
Інші операц. доходи	0,4	0,1	0,2	0,1	0,02	5

Прибуток підприємства має залежність як від доходів, так і від витрат.

На досліджуваному підприємстві чистий дохід від реалізації продукції підвищився, а інші операційні доходи знизилися. Не одержувало підприємство доходів від участі у капіталі та інших фінансових доходів і надзвичайних доходів.

Розглянемо динаміку витрат на підприємстві.

Таблиця 2.13. Динаміка витрат підприємства

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Собівартість реаліз. продукції	25,4	25,1	30,1	32,6	32,5	128
Адміністрат. витрати	0,7	0,7	0,8	1,1	1,2	169
Витрати на збут	0,5	0,3	0,2	0,4	0,1	14
Інші оперц. витрати	1,8	1,9	1,4	1,1	0,6	34
Фінансові витрати	0,6	1,2	1,8	2,0	2,2	380

Відбулося зростання за статтями собівартості продукції. Спостерігаємо зниження витрат на збут і операційні витрати. Є підвищення витрат на оплату праці, на амортизацію, на соціальні заходи.

Відбулося збільшення витрат підприємством з основної діяльності, тож, підприємство повинне їх знизити. Для ефективної подальшої діяльності підприємство повинне правильно розрахувати цінову стратегію, а також прийняти певний обсяг виробництва. Є потреба у оптимізації витрат, що в подальшому може підвищити суму прибутку підприємства.

Прибуток – є кінцевим результатом діяльності підприємства. Формування прибутку підприємства відбувається з формування фінансових результатів від реалізації та доходів від операційних та позареалізаційних результатів, обов’язково враховується сума витрат цих операцій [20, 42].

Від результатів діяльності підприємства в виробничій, комерційній та фінансово-господарській сфері залежить фінансовий стан підприємства в цілому.

За рахунок суми одержаного прибутку та рівню рентабельності характеризуються результати фінансової діяльності підприємства.

Проведемо аналіз динаміки фінансових результатів діяльності підприємства.

Таблиця 2.14. Динаміка фінансових результатів підприємства

Результат	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021 до 2017, %
1	2	3	4	5	6	7
Валовий прибуток	5,9	7,2	7,3	4,5	4,3	72
Фінансовий результат від операц. діяльності	3,4	4,3	5,1	2,1	2,4	72
Фінансовий результат від звич. діяльн. до оподаткув.	2,8	3,0	3,2	0,1	0,2	6,4
Фінансовий результат від звич. діяльн.	2,3	2,5	2,6	0,1	0,1	6,4
Чистий прибуток	2,8	3,0	3,2	0,1	0,2	6,4

З роками фінансовий результат даного підприємства має тенденцію до спаду. Так в 2020 році відслідковується досить значне зниження чистого

прибутку, що відбулося через зниження доходів від реалізації товарів, зниження чистого доходу від реалізації товарів і валового прибутку. Та, ввівши жорстку політику економії витрат вже в 2021 році маємо збільшення фінансового результату. Відбулося поступове поліпшення загальної прибутковості підприємства.

Проведемо факторний аналіз показників фінансових результатів діяльності підприємства.

Комплексна і системна оцінки, вивчення та вимірювання впливу факторів на різні результативні показники є факторним аналізом.

Факторний аналіз показника валового прибутку чи збитку:

$$ВП = ЧД - С, \quad (2.2.)$$

Де, ЧД – чистий дохід;

С – собівартість.

Фактори збільшення чи зменшення валового прибутку: зростання суми чистого доходу; зменшення собівартості реалізованої продукції.

$\Delta ЧД$, $\Delta С$ – результат впливу факторів на результативний показник.

Факторний аналіз показника фінансового результату від операційної діяльності:

$$ФРОД = ОД - ОВ + (ЧД + ІОД) - (С + ІОВ), \quad (2.3.)$$

Де – ОД – операційні доходи;

ОВ – операційні витрати;

ІОД – інші операційні доходи;

ІОВ – інші операційні витрати.

Фактори підвищення прибутку: зростання суми чистого доходу ін. операційних доходів; зменшення собівартості реалізованої продукції та ін. операційних витрат.

$\Delta ЧД$, $\Delta С$, $\Delta ІОД$, $\Delta ІОВ$ результат впливу факторів на результативний показник.

Факторний аналіз показника фінансового результату до оподаткування:

$$ФР = РД - РВ = (ЧД + ІОД + ІД) - (С + ІОВ + ІВ), \quad (2.4.)$$

Де – РВ – разом витрати;

ІН – інші доходи;

ІВ – інші витрати.

Фактори підвищення прибутку: зростання суми чистого доходу; зменшення собівартості реалізованої продукції та ін. операційних витрат.

Δ ЧД, Δ ІОД, Δ ІД, Δ С, Δ ІОВ, Δ ІВ – результат впливу факторів на результативний показник.

Факторний аналіз показника чистого прибутку:

$$\text{ЧП} = \text{РД} - \text{РВ} - \text{ПП}, \quad (2.5.)$$

Де – ПП – податок на прибуток.

Фактори збільшення: підвищення доходів всього; зниження витрат всього.

Δ РД, Δ РВ, Δ ПП – результат впливу факторів на результативний показник.

Розглянемо фактори формування показників фінансових результатів підприємства у 2020-2021 р. р..

Таблиця 2.15. Показники фінансових результатів підприємства за 2020-2021 р.р.

№	Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення, -/+
1	2	3	4	5
1	ЧД	37058	36795	-261
2	ІОД	125	19	-105
3	ІД	-	-	-
4	РД	37180	36815	-367
5	С	32583	32510	-75
6	ІОВ	1074	618	-494
7	ІВ	3470	3511	+39
8	РВ	37131	36637	-494
9	ВП	4472	4288	-186

Продовження таблиці 2.15				
1	2	3	4	5
10	ОД	37180	36815	-367
11	ОВ	33658	33127	-533
12	ФРОД	3521	3687	+166
13	ФР	50	179	+127
14	ПП	-	-	-
15	ЧП	50	179	+127

Здійснимо аналіз із використанням факторних моделей.

Факторний аналіз показника валового прибутку чи збитку:

$$ВП = ЧД - СВ$$

$$ВП_0 = 37058 - 36795 = 4473; ВП_1 = 4287$$

$$\Delta ВП = ВП_1 - ВП_0$$

$$\Delta ВП = -186$$

Валовий прибуток знизився на 186 тис. грн.

Факторний аналіз показника фінансового результату від операційної діяльності:

$$ФРОД = ОД - ОВ$$

$$ФРОД_0 = 3522; ФРОД_1 = 3688; \Delta ФРОД = 166$$

На 166 тис. грн. збільшився прибуток від операційної діяльності підприємства.

Факторний аналіз показника фінансового результату до оподаткування:

$$ФР = РД - РВ$$

$$ФР_0 = 51; ФР_1 = 178; \Delta ФР = 127.$$

На 127 тис. грн. зріс фінансовий результат до оподаткування.

Факторний аналіз показника чистого прибутку:

$$ЧП = РД - РВ - ПП$$

$$ЧП_0 = 51; ЧП_1 = 178; \Delta ЧП = 127$$

На 127 тис. грн. зріс чистий дохід на підприємстві у порівнянні з минулим роком.

Висновок по факторному аналізу підприємства наступний, видно, що детермінована оцінка допомагає виділяти головні слабкі сторони, над якими треба працювати підприємству.

При аналізі були використані внутрішні чинники – це собівартість та обсяг реалізації.

До зовнішніх відносять фактори зміни прибутковості підприємства – це економічні та природні умови, зміна цін на ресурси та матеріали, розвиток міжнародних зв'язків [4, 32].

Всі перераховані чинники мають певний вплив на прибуток, дані чинники є дуже важливими для раціонального функціонування підприємства.

3. Шляхи покращення господарської діяльності підприємства

3.1. Економіко-математичне моделювання фінансово-економічного стану підприємства

Основна оцінка в визначенні ефективності функціонування та рентабельності підприємства це відомості про показники фінансових результатів. До даних відомостей показників фінансових результатів відносяться усі види діяльності, технологія виробництва, технологія збуту, якість продукції, асортимент продукції, конкурентоспроможність підприємства та продуктивність підприємства [11, 14].

В оцінці і повноті його одержання у визначенні основних відносних та абсолютних показників у визначенні впливу факторів на прибутковість та знаходженні проблем і шляхів їхнього вирішення у цьому полягає комплексний аналіз фінансової діяльності підприємства [29, 39].

Так, до завдань аналізу фінансових результатів підприємства відносять:

- оцінка об'ємів і якості фінансових результатів, структури підприємства;
- контроль за формуванням результатів показників фінансової діяльності підприємства;
- визначення напрямків розподілу і застосування доходу;
- визначення головних факторів, їхній вплив на властивості фінансових результатів за рахунок порівняння планових показників із попередніми;
- встановлення можливостей отримання доходу за рахунок здібностей персоналу, потенціалу підприємства, ресурсів підприємства, ринкової конкуренції;
- обґрунтування плану фінансових результатів;
- обчислення резервів збільшення суми прибутку для підвищення рівню прибутковості на підприємстві.

Попередження та усунення недоліків діяльності підприємства є основним завданням у аналізі фінансового стану підприємства. Досить значна кількість факторів, що мають вплив на економічний стан підприємства. Підприємство повинне планувати і організовувати діяльність підприємства, таким чином щоб покращити його фінансове положення. Тож, є необхідність в математично-статистичних дослідженнях. Дані математично-статистичні дослідження визначають вплив досліджуваних явищ на результат.

Кореляційно-регресійний аналіз сьогодні широко застосовують підприємства. Кореляційно-регресійний аналіз дає можливість для порівняння дійсних величин із одержаними величинами в рівнянні. Одержаний, при цьому, результат показує конкретний зв'язок між досліджуваними чинниками, та чи він, а також показує чи можна отримати бажаний результат при втручанні у сам економічний процес [22, 43].

Далі, проводимо множинний кореляційно-регресійний аналіз фінансового стану досліджуваного підприємства.

Показуємо зв'язок факторів із регресією:

$$y = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2 + a_3 x_3, \quad (3.1.)$$

де, y – чистий прибуток;

a_0 – вільний член рівняння регресії;

x_1 – адміністративні витрати;

x_2 – витрати на збут;

x_3 – ін.операційні витрати.

При здійсненні аналізу та дослідження прибутку підприємства та факторів впливу на його результати використали відомості фінансової звітності форми 2, а саме «Звіт про фінансові результати».

Таблиця 3.1. Показники фінансової діяльності підприємства

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1	2	3	4	5	6
Чистий прибуток	2,8	3,0	3,2	0,1	0,2
Адміністративні витрати	0,7	0,7	0,8	1,1	1,2
Витрати на збут	0,5	0,3	0,2	0,4	0,1
Ін.операц.витрати	1,8	1,9	1,4	1,1	0,6

При виявленні впливу визначальних факторів на чистий дохід підприємства, здійснено кореляційний аналіз показників.

Таблиця 3.2. Кореляційний аналіз підприємства

Показник	Чистий прибуток	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Ін.операц. витрати
1	2	3	4	5
Чистий прибуток	1			
Адміністративні витрати	-0,9	1		
Витрати на збут	0,4	-0,7	1	
Ін.операц.витрати	0,8	-0,9	0,8	1

Інші операційні витрати мають найбільший вплив – $R^2 = 0,8$.

$R^2 = 0,4$ – є характеристикою впливу зміни на збут на величину чистого прибутку. А адміністративні витрати не мають впливу на одержання чистого прибутку, тож при подальших розрахунках їх не використовуємо.

Будуємо регресійну модель для досліджуваних факторів.

Таблиця 3.3. Регресійна статистика

Показники	Значення
1	2
Множинний R	0,994
R ²	0,987
Нормований R ²	0,948
Стандарт.похибка	360,784
спостереження	5

При допомозі регресійної моделі можемо зробити наступний висновок, що значення множинної кореляції $R = 0,994$. Тож, даний показник, біля одиниці, показує доволі сильний зв'язок факторів, які ми досліджуємо.

Таблиця 3.4. Дисперсійний аналіз

Показники	df	SS	MS	F	Значимість F
1	2	3	4	5	6
регресія	3	9965303,6	3321769	25,52	0,1443
залишок	1	130165,2	130166	-	-
усього	4	10095469	-	-	-

Тож, маємо певний вплив факторів на результат і значимість моделі, яку обрали, так як $F = 0$, звідси впливу випадкових факторів не маємо.

Далі, проведемо регресійний аналіз.

Таблиця 3.5. Результати регресійного аналізу

Показник	Стандарт. похибка	t- статистика	p- значення	Нижні- 95%	Верхні- 95%
1	2	3	4	5	6
Чистий прибуток	5497,44	3,47	0,18	-50780,4	88922,83
Витрати на збут	1,9	-1,8	0,3	-27,5	20,8
Ін.операц.витрати	1,7	-1,5	0,4	-24,1	19,2

У вибраних показників р-значення менше 0,5, то бачимо вплив факторних ознак на чистий прибуток. t-статистика є менші від табличного значення, отож параметри a_1 , a_2 – статистично значимі.

Вирахуємо надійні інтервали для параметрів регресії:

$$-27,5 \leq a_1 x \leq 20,8; \quad -24,1 \leq a_2 x \leq 19,2$$

Екометрична модель впливу витрат підприємства на чистий дохід.

Таблиця 3.6. Параметри моделі

b_2	b_1	b_0
1	2	3
3,6	-5,6	-1404,9
1,4	4,9	1307,9
0,8	987,3	-
4,2	2,0	-
8145571,8	1949716,9	-

Будуємо лінійну модель залежності чистого прибутку від витрат на підприємстві: $y = - 1404,9 - 5,6 x_2 + 3,6 x_3$

Дана функція допоможе визначити, наступне, зростання витрат на збут на одну тисячу гривень спричинить зниження чистого прибутку, а зростання операційних витрат підвищить чистий прибуток підприємства.

Розглянувши динаміку операційних витрат підприємства, відбувалося зниження витрат.

За рівнянням прямої можна спрогнозувати динаміку обраного показнику у майбутньому.

$$\text{IOB}_{2022} = -327 \times 2022 + 661251 = 384 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Витрати на збут: } \text{ВЗ}_{2022} = -79,3 \times 2022 + 160322 = -23 \text{ тис. грн}$$

$$\text{ВЗ}_{2023} = -79,3 \times 2023 + 160322 = 102 \text{ тис. грн.}$$

Два наступних роки сума витратна підприємстві буде знижуватися.

3.2. Аналіз проблем фінансово-економічного стану підприємства

Безперервний моніторинг фінансової діяльності підприємства дасть можливість в майбутньому уникнути банкрутства [16, 40].

Існують різноманітні методики прогнозування майбутнього стану підприємства, мета яких уникнення банкрутства підприємства.

Назвемо методики уникнення банкрутства підприємства:

- модель Матвійчука А.;
- модель Терещенка О.;
- модель на основі Z-рахунку Альтмана;
- модель Спрінгейта;
- модель Конана;
- модель Фулмера;
- модель Голдера.

Розглянемо модель на основі Z-рахунку Альтмана, дана модель методики визначає зону ризику перебування підприємства.

$$Z = 1,2 x_1 + 1,4 x_2 + 3,3 x_3 + 0,6 x_4 + 0,999 x_5, \quad (3.2.)$$

Де, x_1 – оборотний капітал;

x_2 – нерозділений дохід;

x_3 – чистий прибуток;

x_4 - власний капітал;

x_5 – чистий дохід.

Z – узагальнюючий показник дорівнює значенню від – 14 до + 22.

Порівнюємо розрахований індекс із його критичним значенням для аналізу ймовірності настання банкрутства на підприємстві.

Таблиця 3.6. Модель Альтмана Е. - шкала визначення стану підприємства

Значення	%
1	2
Менше 1,8	Дуже висока: 80% - 100%
Від 1,8 - 2,6	Висока: 35% - 50%
Від 2,6 - 2,9	Низька: 15% - 20%
Від 2,9 – 3,0	Дуже низька: до 10 %

З допомогою формули 3.2. визначимо можливість настання банкрутства підприємством що досліджується.

$$Z_{2017} = 1,2 \times 13321 / 21150 + 1,4 \times 8933 / 21250 + 3,3 \times 2776 / 21150 + 0,6 \times 8940 / 10932 + 0,999 \times 31325 / 21150 = 3,8;$$

$$Z_{2018} = 3,8;$$

$$Z_{2019} = 4,1;$$

$$Z_{2020} = 3,2;$$

$$Z_{2021} = 3,0.$$

Із даних розрахунків, бачимо, що ймовірність банкрутства підприємства є досить низька. Це доводить, що підприємство є платоспроможним, є таким, що може гасити свої зобов'язання.

Для більш достовірного прогнозу, застосовують комплексні методи аналізу фінансового стану підприємства.

При допомозі моделі Терещенка О. виявляємо ймовірність банкрутства нашого підприємства.

$$Z = 1,5 x_1 + 0,08 x_2 + 10 x_3 + 5 x_4 + 0,3 x_5 + 0,1 x_6 \quad (3.3.)$$

Де, x_1 – грошовий потік;

x_2 – валюта балансу;

x_3 – чистий прибуток / валюта балансу;

x_4 - чистий прибуток / виручка;

x_5 – виробничі запаси;

x_6 – виручка / валюта балансу.

За умови, коли Z більше 2 – є фінансовою стійкістю підприємства.

За умови, коли Z менше 0 – підприємство є напів банкрутом.

Z менше 0 та менше 1 – є загроза банкрутства при умові не запровадження санкційних заходів.

Визначимо узагальнюючий показник за 2017-2021 р. р..

$$Z_{2017} = 6,5$$

$$Z_{2018} = 6,4;$$

$$Z_{2019} = 7,2;$$

$$Z_{2020} = 4,3;$$

$$Z_{2021} = 2,8.$$

З розрахунків – маємо прибуткову діяльність підприємства.

При використанні різних методів діагностики банкрутства підприємства можливим є одержання достовірної інформації про його фінансовий стан.

Діагностика банкрутства підприємства є досить важливою, бо саме такий аналіз дозволяє виявити, запобігти та ліквідувати причини кризових явищ на досліджуваному підприємстві [18, 48].

Від результатів діяльності виробничої, фінансової та комерційної сфери залежить фінансовий стан підприємства. Високі показники виробництва, високі показники реалізації продукції з низькою їх собівартістю означають високу рентабельність підприємства і прибуток. Вся фінансова діяльність підприємства направлена на забезпечення раціонального грошового обороту [41].

Фінансовий стан досліджуваного нами підприємства має певні проблеми, та загалом підприємство є прибутковим.

Розглянемо головні проблеми фінансового стану підприємства:

- не в повній мірі підприємство має можливість розширитися за власні кошти;
- відбувається зменшення показників рентабельності;
- відбувається зниження показнику оборотності власного капіталу;
- зростає період операційного циклу;
- не зовсім ефективна збутова політика підприємства;
- відбувається зниження показників коефіцієнту оборотності;
- зниження показників фондівдачі;
- підприємство має малий рівень поновлення основних засобів;
- з роками відбувається зниження чистого прибутку;
- відбувається збільшення витрат за основною діяльністю;
- не зовсім чітко сформована цінова стратегія, цінова політика підприємства.

Для ефективної діяльності підприємства та для створення стабільного його фінансового стану, підприємству потрібне проведення певних заходів, які допоможуть йому вирішити деякі фінансові задачі [45]. До таких заходів можна віднести:

- зростання продуктивності праці на підприємстві;
- підвищення обсягів реалізації товарів на підприємстві;
- розширення ринку збуту підприємства;
- зниження матеріальних операційних витрат підприємства;
- використання інвестицій, позик, кредитів;
- оптимізація виробничих процесів підприємства;
- зменшення собівартості виробництва;
- збільшення обсягів виробництва на підприємстві;
- збільшення обсягів реалізації товарів на підприємстві;
- раціональне використання потенціалу підприємства;
- раціональне використання фінансових ресурсів підприємства;
- ефективність у організації виробничих запасів підприємства;

- оперативність прийняття управлінських рішень підприємством.

Постійний контроль, перевірки і нагляд за фінансовим станом підприємства, проведення аналізу показників ефективності його діяльності, виконання заходів для підтримання стабільного стану , прогнозування головних показників його діяльності, все ці заходи гарантують укріплення економічної позиції підприємства на ринку і забезпечення позитивних довгострокових перспектив у майбутньому [44, 46].

Висновки

Виконавши комплексну оцінку господарського стану підприємства, можемо зробити наступні висновки.

Підприємство є прибутковим та все ж має проблеми з фінансовим станом.

На підприємстві протягом останніх п'яти років відбувалося зниження показників рентабельності. В кінці досліджуваного періоду фінансовий результат підприємства мав тенденцію до зниження. Відбулося зменшення чистого прибутку, що було спричинено зниженням доходу від реалізації товарів, чистого доходу від реалізації товарів і валового прибутку.

Значення коефіцієнту реінвестування було стабільним. На рівні сто відсотків. Тож, за останні роки реінтегровано сто відсотків чистого прибутку на підприємстві.

Аналіз динаміки фінансової діяльності підприємства показав, що власні обігові кошти зменшилися, а це є зниженням можливості розширення для підприємства. Через це підприємство має запозичувати кошти у кредиторів.

Порівняння дебіторської і кредиторської заборгованості показало, що підприємство має зменшення своїх обов'язків по зобов'язаннях. Тобто, відбулося активне кредитування для розширення своїх ринків збуту.

Підприємство має достатній рівень платоспроможності, здатне самостійно ліквідувати свої зобов'язання.

Та все ж, зниження узагальнюючого показника показує, що із роками фінансове становище підприємства буде погіршуватися. Підприємство повинне перейти на ефективне антикризове управління.

Головні причини проблем з фінансовим станом підприємства – висока конкуренція і пандемія, що негативним чином вплинула на його економічний стан.

Так, для кращого господарського стану підприємства та його результативної діяльності потрібні наступні заходи. По-перше, оптимізувати

політику збуту. По-друге, активізувати маркетингову політику. По-третє, зайнятися розробкою та виробництвом нових видів товарів, які б допомогли заволодіти новою нішею на ринку. Всі ці заходи дозволять підприємству позитивно вплинути на свій фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г.М. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: монографія / Г.М. Азаренкова, О.М. Брадул. Вінниця: ВНТУ, 2017.
2. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. Основи підприємництва: підручник/ під заг.ред. Н.В. Валінкевич. Житомир: ЖДТУ, 2019.
3. Берест М.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник, Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017.
4. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління підприємством: Навчальний посібник. – Вид.2-ге, випр. І друп. За ред. Василенка В.О. – К.: ЦНЛ, 2004.
5. Васьківська К.В., Децик О.І. Інвестиційна діяльність суб'єктів підприємництва в системі бізнес-адміністрування. Монографія/ За заг. ред. К. В. Васьківської. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2019. 192 с.
6. Вороненко В.И., Горобченко Д.В. Теоретические модели анализа эколого-экономического развития. Економічний простір: Збірник наукових праць. 2020. № 157. С. 65-68. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83711>
7. Вороненко В.І., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Визначення індикаторів та рівнів регуляторної ефективності податкових інструментів на національному та світовому рівнях. Проблеми та перспективи забезпечення макроекономічної стабільності: монографія / за ред. С. В. Леонова і М. М. Бричко. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 65-75. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90488>
8. Вороненко В.І., Кубатко О.В., Ковальов Б.Л., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Динаміка цифрової трансформації соціально-економічних та екологічних систем. Агросвіт. 2022. № 15-16. С. 15-22. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89229>
9. Готра В.В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. Економіка та суспільство, 2018. № 8.

10. Дяченко, А. В., Карінцева, О. І., Тарасенко, С. В., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Кисильова, К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019- 2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 21-40. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.02>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85737>
- Економіко-математичні методи та моделі: навч. посібник / за заг. ред. Мацкул В.М.. Одеса: ОНЕУ, 2017.
11. Економіка і бізнес: підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>
12. Економіка розвитку: європейський досвід упровадження досягнень Industries 3.0, 4.0 та 5.0.: навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М. Завдов'євої. Суми: Університетська книга, 2022. 608 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91525>
13. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. – Суми: Університетська книга, 2023. – 702 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91523>
14. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>
15. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>
16. Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф.О.Г. Янкового. Одеса: Атлант, 2010. 390 с.
17. Зигрій О.В. Вплив ризиків та їх загроз на стан фінансово-економічної безпеки підприємств. Економіка і суспільство. 2016, №1.
18. Іванова В.В. Інтелектуальний бізнес: підручник. М. Суми: Університетська книга, 2017.

19. Житна І.П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств. навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2011
20. Карінцева О.І., Дегтярєва І. Б., Харченко М.О., Долгошеєва О. І., Кіріл'єва А. В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3' 2020. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22 https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/22.pdf
21. Лукаш, О., Дерев'янка, Ю., Васильєва, Т., & Танащук, М. (2022). Формування конкурентного середовища у освітньому просторі: роль освітніх провайдерів. Механізм регулювання економіки, (3-4(97-98)), 31-39. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.08>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90532>
22. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>
23. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>
24. Мельник, Л., Карінцева, О., Кубатко, О., Дерев'янка, Ю., Маценко, О. (2022). Реструктуризація соціально-економічних систем як складова формування цифрової економіки в Україні у період кризи. Механізм регулювання економіки, (1-2(95-96)), 7-13.
25. Мельник Л. Г., Маценко О. М., Дериколенко О. М., Кириленко М. В., Стародуб І. А. Економіка підприємств, територій та макроекономічних систем в умовах цифрових трансформацій: від стабільності й лінійного мислення до антикрихкості та нелінійного, інноваційного мислення // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 67-78. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.06>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87532>

26. Костирко Р. О. Комплексний підхід до стратегічного аналізу потенціалу фінансово-економічної стійкості господарюючого суб'єкта. Вісник Нац. університету "Львівська Політехніка". Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2007. No 578. С. 141 -145.
27. Козакова О.М., Забарна Е.М. Макроекономіка: підручник. Херсон: Олді-плюс, 2019.
28. Конкуентоспроможність підприємства: оцінка та напрями підвищення: /Монографія / За заг. Ред. О.Г, Янкового/. – Одеса: Атлант. – 2013.
29. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник. / Н.С. Краснокутська. – К.: Центр навч. літ-ри, 2005. – 352 с.
30. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017.
31. Ладунка І.С., Кучеренко Є.А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. Економіка і суспільство. 2016. № 15.
32. Лупак Р.Л., Васильців Т.Г. Конкуентоспроможність підприємства: навч. посіб. Львів: Видавництво ЛКА, 2016.
33. Любушин Н.П. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства: підручник. М. Юніті, 2010
34. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>
35. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій). Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>
36. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посіб. / В.О. Мец. – К.: Вища школа. – 2003. – 278 с.

37. Отенко І.П., Азерков Г.Ф., Іващенко Г.А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015.
38. Павловська А.С., Руденко О.А. Антикризова економічна політика. Наукові засади формування та впровадження: НМІ, Черкаси: ЧДТУ, 2020.
39. Савченко В.Ф. Потенціал національної економіки України: моногр. Чернігів: ЧДІЕіУ, 2009. 273 с
40. Сотник І.М. (2016) Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>
41. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – Суми: Університетська книга, 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>
42. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 1: Трансформації економічних систем: досвід ЄС в реалізації Industries 3.0, 4.0, 5.0: навчальний посібник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: Університетська книга, 2022. 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91526>
43. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1: Монографія. - Х.: ВД "Інжек", 2016. – 368 с
44. Фатхутдінов Р.А. Управління конкурентоздатністю організацій: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Р.А. Фатхутдінов, Г.В. Островська за заг. Ред. Островської Г.В. – К.: Кондор, 2009.
45. Череп А.В. Аналіз сучасного стану ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств // А.В. Череп, Р.В. Шамрін // Агросвіт. – 2013. - № 13.
46. Чумак Л.Ф. Фактори впливу та формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства / Л.Ф. Чумак // Економіка і управління. - №1. – 2013.
48. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра екон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. екон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>